

XXVIII. Bódva-völgyi Madárvonulás- kutató és Természetvédelmi Tábor

Táborzáró beszámoló

2013.

1. Bevezetés

A Bódva-völgy Észak-Magyarország egyik kiemelt jelentőségű ökológiai folyosója. Kifejezetten hegyvidéki forrásvidékétől az alföldi jellegű torkolatvidékig változatos élőhelyek alakultak ki. A völgy hazai szakasza megközelítőleg É-D irányú, ezért vonulási folyosó jelleggel a kisebb és a nagyobb testű madarak egyaránt szívesen használják. Erre alapozva a völgy egy arra alkalmas pontján 1986 óta hosszútávú ornitológiai vizsgálat folyik. A terület madárvilágának és a táborban folyó kutatói, természetvédelmi munka bemutatásának kapcsán ismeretterjesztő és szemléletformáló tevékenységet is végzünk fiatalok (óvodástól az egyetemista korosztályig) körében. Ezek a célok és feladatok mára egymástól elválaszthatatlan egységgé forrtak össze a Bódva-völgyi Madárvonuláskutató és Természetvédelmi Táborban, létrehozva Észak-Magyarország egyik legnagyobb szilveszteri vonuláskutató és természetismereti bázishelyét.

2. Elhelyezkedés, módszerek

A tábor a Bódva-völgy egy viszonylag szűk, alig 500 méter széles szakaszán található. A völgyet itt közrefogó két hegyoldal zárt cseres-tölgyesekkel és gyertyános tölgyesekkel fedett, míg a völgyalján kaszáló- és mocsárrétek, melegtelt és felhagyott szántóföldek, bokorsorok, illetve a Bódva egykor levágott mederszakaszai húzódnak. A konkrét vizsgálati terület nagy részét magába foglaló két, egymással párhuzamos bokorsor az egyik hegyoldal lábánál eredő források vize mentén kialakult ligeterdő foltok és cserjések mentén helyezkedik el. További vizsgált élőhelyek egy felhagyott legelő területén kialakult zárt töviskes cserjések, valamint a Bódva és ártere. A különböző élőhelyek, a nagy mennyiségű táplálékot nyújtó cserjések, és a víz közelsége változatos madárvilágot biztosítanak a fészkelési időszakban és a vonulás során egyaránt.

A táborban 2013-ban 2 időszakban vizsgáltuk a terület madárvilágát:

1. Április 23. és július 09. között a területen a CES: Constant effort ringing in Europe ó magyar megfelelőjeként Állandó Ráfordítású Gyűrűzés ó standard protokollja alapján dolgoztunk. A program a 80-as években indult Nyugat-Európából. Célja egy hosszútávú monitoring rendszer megkövetelése, amely az élőhelyek állapotát és az élőhelyek minőségét jelző fészkelő madárfajok állományait kívánja vizsgálni. További információk az EURING honlapján olvashatóak. A program során Szalonnán 9 alkalommal, 8 hálóval végeztünk munkát ó a CES protokoll alapján.

2. Augusztus 14. és október 24. között rendeztük meg a hagyományos szilveszteri vonuláskutató táborát. A munkát az Actio Hungarica standard protokollja alapján végeztük. Az Actio Hungarica Madárvonuláskutató Hálózat célja a hazai fészkelő és vonuló madarak standard mintavételi eljárással végzett hosszútávú monitoring kutatása. Ez többek között a vonulási stratégiák és dinamika, illetve a vizsgált élőhelyek, az időjárás, stb. hatását vizsgálja. Szalonnán 38 standard hálóállást használtunk, 37 darab 12 méteres és 1 darab 7 méteres lengyel hálóval, ezen kívül ezen kívül további 5 háló állt kinn egy további hálóállásban. Az adatfelvételezést a protokoll szerint végeztük. A lombkoronában zajló madármozgás vizsgálatára beállítottunk két darab lombhálót, amelyet 2 hagyományos háló egymás fölé helyezésével alakítottunk ki.

Jelen beszámolóban első sorban a 2. időszak munkáját kívánjuk bemutatni, ugyanakkor röviden áttekintjük a CES legfontosabb eredményeit is.

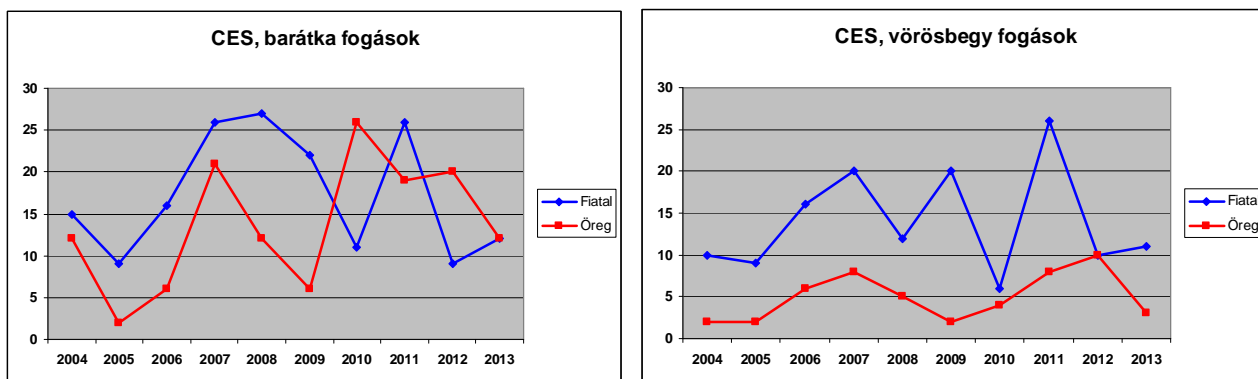
3. Madártani eredmények

3.1. CES

A CES protokoll időszakában, a fészkelési időszakban, a megszokott 9 helyett 8 alkalommal, 6-6 órát hálóztunk, kifejezetten a töviskes élőhelyeken.

Összesen 26 madárfaj 125 egyedét jelöltük meg, ami az itt fészkelési időszakban valaha fogott legkevesebb madár volt. Az élőhely két leggyakoribb faja a barátka (*Sylvia atricapilla*) és a vörösbegy (*Erithacus rubecula*). Egy hagyományos szezon végén a fogott juvenilis madarak száma

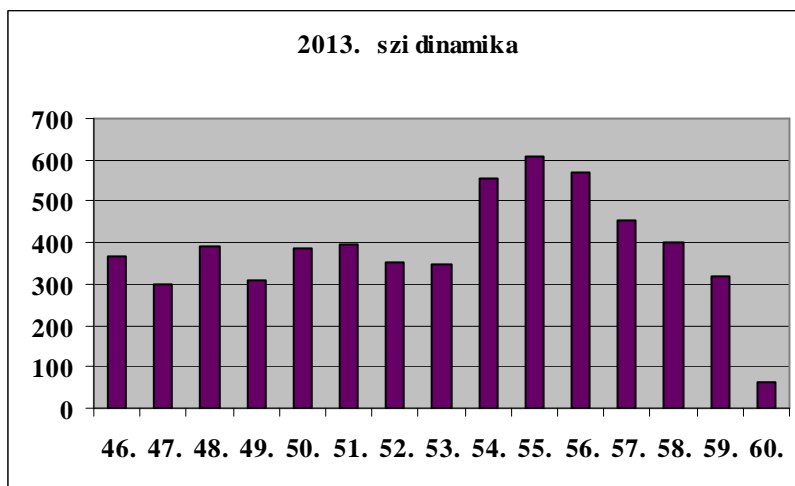
lényegesen nagyobb az adult madarak számánál. Az idei évben a barátká esetében a gy r zött madaraknak csak harmada volt idén kirepült egyed, és a vörösbegnél is mindössze a fogott madarak fele. A jelenséget nehéz magyarázni.

A fészkelési id szakban zajlott gy r zés legérdekesebb idei madár egy kotlófoltos kis légykapó (*Ficedula parva*) volt, amely azt jelzi, hogy idén valahol a tábor feletti erd kben fészkelhetett a faj.

3.2. szi vonulás

Az szi tábor ideje alatt 60 faj 5813 egyedét jelöltük meg (*ld. melléklet*). Ez viszonylag alacsony számnak tekinthet , utoljára ó az extrémén csapadékos 2010-es évet leszámítva ó jó tíz eszetnd vel ezel tt volt példa hasonlóan kevés madárra az szi szezon idején.

A táborban eddig megjelölt madarak száma közel 127700. A leggyakoribb fajok dinamikáját a *melléklet* mutatja be.

3.2.1. Faunisztika

Els ízben gy r ztünk szürke gémet (*Ardea cinerea*). A madár a Bódva feletti egyik hálóban akadt meg. Ezzel a táborban gy r zött madárfajok száma 105-re emelkedett.

Lokálisan és szezonálisan ritkább madarak kapcsán az erdei cankó (*Tringa ochropus*, a tábor története alatt 5.) megfogása számított érdekességnek. A téli madárvendégek közül mindössze 1-1 süvölt t (*Pyrrhula pyrrhula*) és csízt (*Carduelis spinus*) fogtunk.

Az idén 77 madárfaj került el a tábor területén és m ködési ideje alatt, a tábori fajlista nem növekedett, 145 madárfaj maradt.

3.2.2. Megkerülések

Az idén 176 korábbi években gy r zött madarat fogtunk vissza. Ennek többszörösét teszik ki az idei szezonon belül gy r zött és még a szezon alatt megkerült egyedek száma. A nyári CES program során fészkel ként, vagy a területen született fiatal madarak közül sokat sszel is megfoglunk. Két visszafogást külön érdemes kiemelni: egy gy r zésekör 1. évében lev feketerigót (*Turdus merula*) több mint hat évvel kés bb sikerült visszafogni. Egy 2006-ban els évesként jelölt szajkót (*Garrulus glandarius*) pedig 7 év után (2560 nap).

Külföldi gy r s madár három került meg a táborban: egy csilpocsalp füzike (*Phylloscopus collybita*), egy erdei szürkebegy (*Prunella modularis*) és egy barátposzáta (*Sylvia atricapilla*). Mindhármát a közeli (24 km) Drienovec (Somodi) mellett m köd gy r z táborban jelölték meg. A tavalyi táborzárás óta további 5 külföldi megkerülésekr l szereztünk tudomást, 5 különböző országból. Ezek közül talán a legérdekesebb egy Svédországban megkerült barátka volt, amely az els svédországi megkerülése szalonnai madárnak.

Visszafogva/ Recapture					Gy r zve/ Ringing			Táv (km)
Gy r szám	Faj	Dátum	Hely	Ország	Dátum	Hely	Ország	
BRATISLAVA S303682	<i>Sylvia atricapilla</i>	2013.08.27	Szalonna	Magyarország	2013.08.18	Drienovec, Kosicky Kraj	Szlovákia	24
BRATISLAVA S308675	<i>Prunella modularis</i>	2013.09.28	Szalonna	Magyarország	2013.09.24	Drienovec, Kosicky Kraj	Szlovákia	24
BRATISLAVA T40602	<i>Phylloscopus collybita</i>	2013.09.24	Szalonna	Magyarország	2012.09.19	Drienovec, Kosicky Kraj	Szlovákia	24
6A0480	<i>Sylvia atricapilla</i>	2013.02.24	Kyselovice, Kromériz, Zlínsky	Csehország	2001.10.08	Szalonna	Magyarország	263
A992405	<i>Sylvia borin</i>	2012.05.15	Ponza (Isola di Ponza), Frosinone & Latina	Olaszország	2011.08.16	Szalonna	Magyarország	1040
A738442	<i>Sylvia atricapilla</i>	2013.05.19	Nidingen, Halland	Svédország	2008.10.15	Szalonna	Magyarország	1148
K214959	<i>Parus caeruleus</i>	2013.09.30	Drienovec, Kosice, okolie	Szlovákia	2012.09.11	Szalonna	Magyarország	24
K216617	<i>Erithacus rubecula</i>	2013.10.06	Myscowa (Akcja Carpatica), Krempna, Podkarpackie	Lengyelország	2012.09.29	Szalonna	Magyarország	133

4. Bemutatás, környezeti nevelés

A tábor tradicionális tevékenysége a környezeti nevelés. Évente több tíz alternatív biológiaórát, terepi kisel adást és bemutatót tartunk a látogatók számára, mely így kiemelked szereppel rendelkezik a régióban végzett oktatási tevékenységek körében. A csoportok jelent s része abból a hátrányos helyzet észak-borsodi régióból érkezik, ahol az utóbbi években, évtizedekben felhagyott bányászati, ipari tevékenységek nyomán a természeti környezet jelent sen károsodott, így nekik már maga a nemzeti park területére tett kirándulás is külön élményt jelent.

Az idei táborban 32 csoportot fogadtunk. 23 oktatási intézményb l összesen 1078 gyermek tekintette meg munkánkat.

A táborba vezet Bódva-völgyi tanösvényt az idén is üzemeltettük.

A tábor m ködtetése továbbra is elképzelhetetlen lenne önkéntesek segítségével. Munkánkba nagyon sok önkéntes, f leg középiskolás és egyetemista kapcsolódott be. Idei évben 190 ember vett részt a tábor munkájának zavartalan lebonyolításában, akik az ország 55 pontjáról érkeztek. Átlagosan majdnem 12 táborlakó volt naponta kinn, akik több mint 918 napnyi segítséget jelentettek a tábor munkájában.

A táborba látogató csoportok megoszlása

Település/ Settlement	Oktatási int./ Inst. type	Intézmény szám/ No. of ed. inst.	Csoport szám/ No. of groups	Létszám/ Person
Aggtelek	általános iskola	1	3	69
Aggtelek	óvoda	1	1	27
B cs	általános iskola	1	1	53
Edelény	általános iskola	2	2	68
Edelény	középiskola	1	5	107
Edelény	óvoda	1	1	45
Fels nyárad	általános iskola	1	1	40
Kazincbarcika	általános iskola	2	2	80
Kazincbarcika	óvoda	2	3	152
Miskolc	f iskola	1	1	32
Miskolc	általános iskola	1	1	50
Nyíregyháza	f iskola	1	1	25
Ormosbánya	általános iskola	1	1	29
Perkupa	általános iskola	1	1	20
Sajóecseg	középiskola	1	1	11
Szalonna	általános iskola	1	2	70
Szendr	általános iskola	1	2	85
Szögliget	általános iskola	1	1	35
Szögliget	óvoda	1	1	30
Szuhakálló	általános iskola	1	1	50
14 település		23 oktatási int.	32	1078

Ezúton kívánunk köszönetet mondani azoknak, akik a táborvezetési feladatokban az idén részt vettek: Balázs Péter, Farkas Roland, Gáti Eszter, Huber Attila, dr. Juhász Lajos, Kerényi Zoltán, Kovács Dávid, Molnár Márton, Szabó Antal, Tóth László, Tölgyesi Zoltán. Köszönjük a csoportok szervezését és vezetését Litkei Krisztinának, Piller Enik nek és Tóth Jutkának. Köszönet illeti továbbá az önkéntes madarászok nélkülözhetetlen és lelkes munkáját is!!!

A 2013. év összesítése (CES + SZ)/ 2013. Summary					
	Tudományos név/ Scientific name	Faj/ Species	CES	08.14.-10.24.	Összesen/ Totally ringed
1.	Accipiter nisus	Karvaly		3	3
2.	Acrocephalus palustris	Énekes nádiposzáta		8	8
3.	Acrocephalus schoenobaenus	Foltos nádiposzáta		2	2
4.	Acrocephalus scirpaceus	Cserreg nádiposzáta		2	2
5.	Aegithalos caudatus	szapó	1	73	74
6.	Alcedo atthis	Jégmadár		34	34
7.	Anthus trivialis	Erdei pityer		5	5
8.	Ardea cinerea	Szürke gém		1	1
9.	Carduelis carduelis	Tengelic		11	11
10.	Carduelis chloris	Zöldike	2	44	46
11.	Carduelis spinus	Csíz		1	1
12.	Certhia familiaris	Hegyi fakusz	3	25	28
13.	Cocc. coccothraustes	Meggyvágó	3	67	70
14.	Dendrocopos major	Nagy fakopáncs		13	13
15.	Dendrocopos medius	Közép fakopáncs		3	3
16.	Dendrocopos minor	Kis fakopáncs		2	2
17.	Emberiza citrinella	Citromsármány	2	132	134
18.	Erithacus rubecula	Vörösbecgy	14	1602	1616
19.	Ficedula albicollis	Örvös légykapó	3	2	5
20.	Ficedula hypoleuca	Kormos légykapó	1	29	30
21.	Ficedula parva	Kis légykapó	1	12	13
22.	Fringilla coelebs	Erdei pinty	2	38	40
23.	Garrulus glandarius	Szajkó		13	13
24.	Hippolais icterina	Kerti geze		27	27
25.	Hirundo rustica	Füsti fecske		11	11
26.	Jynx torquilla	Nyaktekerics		4	4
33.	Lanius collurio	Tövisszűrő gébics	4	22	26
34.	Locustella fluviatilis	Berki tücsökmadár		3	3
35.	Locustella naevia	Réti tücsökmadár		4	4
37.	Luscinia luscinia	Nagy fülemüle		7	7
36.	Luscinia megarhynchos	Fülemüle		3	3
27.	Motacilla cinerea	Hegyi billeget		17	17
32.	Muscicapa striata	Szürke légykapó		95	95
31.	Parus ater	Fenyvescinege		3	3
28.	Parus caeruleus	Kék cinege	2	255	257
29.	Parus major	Szécinege	14	402	416

30.	Parus montanus	Kormosfej cinege	1	3	4
38.	Parus palustris	Barátcinege	5	51	56
39.	Passer montanus	Mezei veréb	3	59	62
40.	Phoenicurus ochruros	Házi rozsdafarkú		10	10
41.	Phoenicurus phoenicurus	Kerti rozsdafarkú		25	25
42.	Phylloscopus collybita	Csilpcsalpfüzike	9	267	276
43.	Phylloscopus sibilatrix	Siseg füzike		10	10
44.	Phylloscopus trochilus	Fitiszfüzike	2	90	92
45.	Picus canus	Hamvas küll		3	3
46.	Picus viridis	Zöld küll		2	2
47.	Prunella modularis	Erdei szürkebegy		102	102
48.	Pyrrhula pyrrhula	Süvölt		1	1
49.	Regulus ignicapillus	Tüzesfej királyka		25	25
50.	Regulus regulus	Sárgafej királyka		63	63
51.	Sitta europaea	Csuszka	2	29	31
52.	Sylvia atricapilla	Barátposzáta	24	1475	1499
53.	Sylvia borin	Kerti poszáta	2	68	70
54.	Sylvia communis	Mezei poszáta	2	98	100
55.	Sylvia curruca	Kis poszáta	7	36	43
56.	Sylvia nisoria	Karvalyposzáta	5	2	7
57.	Tringa ochropus	Erdei cankó		1	1
58.	Troglodytes troglodytes	Ökörszem		63	63
59.	Turdus merula	Fekete rigó	8	201	209
60.	Turdus philomelos	Énekes rigó	3	154	157
		Összesen/ Total:	125	5813	5938

Melléklet. Néhány faj dinamikája/Autumn migration of some species

